

kolonelleitnant Kaido Sirman, vahipataljoni ülem

Vahipataljon, mida rahvas tunneb ka presidendi kaardiväena, on nüüdseks kolinud oma uude asukohta Tallinna Miinisadamas ning teinud läbi ka mitu olulist muutust.

Eesti vabariigi valitsuse poolt aastateks 2013–2022 kinnitatud riigikaitse arengukava koostamisel hinnati ka sõjaliste võimete ja ressursside vastavust. Arengukava alusel on läbi viidud ulatuslikke struktuurimuudatusi, korrastatud varustust ja taristut. Olulised muudatused on toimunud ka vahipataljonis ja seetõttu on põhjust tutvustada väeosa, mida küll kõik teavad, kuid mis nüüd on tõusnud hoopis uuele tasemele.

Vahipataljon praegu

Väljaõppe ja teenistuse korraldamisel on vahipataljonis kasutada järjest reaalsem lahinguvõime sõjaliste ülesannete täitmise harjutamiseks. Allüksuste ülemad saavad praktiseerida tulejõu ja taktikaliste manöövrite erinevaid kombinatsioone ja kasutada üksuse seest välja kasvanud eksperte.

Vahipataljon koos logistikapataljoniga olid viimased väeosad, kes tänapäeva standarditele vastavad kasarmuhooned said. Paranesid ajateenijate ja tegevväelaste olme- ning teenistustingimused, lisandusid uued laoruumid, mis aitasid tõhustada allüksuste sõjalist valmisolekut. Paranenud on sõjaväepolitseikompanii varustatus. Ettenähtud allüksuste uutel alustel formeerimist, sõjalise valmisoleku saavutamist ja lahinguülesannete täitmist on koos teiste väeosadega testitud õppusel Siil.

Vahipataljonile on väga oluline tseremoniaalülesannete ja riviõppe taseme alalhoidmine, selle mõõdupuu on kordaläinud osalemine Eesti vabariigi aastapäevaparaadil. Üldfüüsilises ettevalmistuses pole peamine tiptulemusi saavutada, vaid isikkoosseisu maksimaalselt

kaasata ja sporditegemise harjumust kujundada. Selle põhimõtte edukust tõestab pataljoni jõudmine 2014. aasta kaitsejõudude meistrivõistluste sarja üldarvestuses II kohale.

Loomulikult areneb vahipataljon pidevalt, sest väljaõppe läbiviimiseks ja teenistuse korraldamiseks mõeldud taristu ehitustöö alles sai hoo sisse ja ka varustuse osas jätkub tööd aastateks. Samas vastab pataljonis toimuv järjest enam ajateenijate ja reservväelaste ootustele, see omakorda kasvatab usku riigi kaitsevõimesse.

Vahipataljoni kujunemislugu

Kuigi vahipataljoni sünnipäevaks loetakse 11. jaanuarit 1928, mille kinnitas sõjaväe ülemjuhataja käskkiri 1939. aasta 20. mail, hakkas pataljon kujunema tunduvalt varem. Juba 1918. aastal nõudis Ajutise Valitsuse sõjaminister kindral Andres Larka Läänemaa kaitseliitlaste hulgast 600 meest, et panna alus Tallinna vahipataljonile. Hiljem oli pataljoni teenistuses 800 Läänemaa meest ja see kuulus 1. jalaväepolgu koosseisu.

1922. aastal vahipataljoni nimetus kaotati ja väeosa liideti loodava 10. jalaväerügemendiga. Sõjaväe reformimise käigus likvideeriti 1928. aastal omakorda 10. jalaväerügement, mis jagati kolmeks üksikpataljoniks: Kalevi, Scouts- ja 10. üksik jalaväepataljon, millest viimane oli vahipataljoni järeltulija. 10. üksiku jalaväepataljoni kasarmu sai pealinna esinduskasarmuks ja hakkas kandma Uuskasarmu nime. Väeosa territooriumil oli üks suuremaid sõjaväe spordiplatse koos tenniseväljaku, pioneeririba ja juurviljaaiaga. 1940. aastal paiknes väeosa krundil erinevatele hoonetele ja rajatistele lisaks 100-meetrine lasketiir.

Väeosa nimi ja tunnusnimeks olev presidendi kaardivägi on kujunenud välja ajalooliselt ja viitab ülesannetele, mida üksus täitma pidi. Kui väeosa 9. jaanuaril 1919 Kaitseliidu ülemäärase pataljoni baasil loodi, oli tema ülesanne ametlikku korda hoida ja Tallinnas vahiteenistust pidada, aga samuti matuse-, väliskülaliste vastuvõtmise ja ärasaatmise tseremooniatel osaleda.

Tolleaegse nimega üksik-vahipataljon pani välja ka Kadrioru lossi vahtkonna, mis oli tunduvalt suurem kui tänapäeval. Tollal oli vahiteenistus erakordselt raske: ööpäevasesse toimkonda kuulus 564 meest. Sõduritel tuli teenistuses olla järjest 24 tundi, sellele järgnes vaba ööpäev.

Eesti vabariigi iseseisvuse taastamise järel sai 1993. aastal taasloodud üksik-vahipataljoni ülesandeks Tallinna kaitse korraldamine, sellele lisandus linnavõitlusallüksuste väljaõpetamine. Väeosa koosseisus moodustati sõjaväepolitsei kiirreageerimisrühm, kes pidi arestimajja toimetama korda rikkunud Eesti või veel riigis viibivad Nõukogude Liidu sõjaväelased. Tänapäevalgi on vahipataljoni väljaõppeülesanne sõjaväepolitsei allüksusi ette valmistada, kuid kohustusi on tal tunduvalt rohkem.

Üldsuse jaoks on vahipataljon tuntud eelkõige presidendi kaardiväena. Ajaloos nimetati kaardiväeks üksusi, kes tagasid valitsejate kaitse. Tänapäeval kaardiväge sellisel kujul enam ei eksisteeri ja ihukaitse ülesandeid täidavad vastavad politseiasutused ja eriteenistused. Vahipataljon jätkab traditsiooniliste ülesannete täitmist – paneb välja ametiruumide auvahtkonna riigijuhtidele ja saadab riigipäid erinevatel riiklikel tseremoniatel. Lisaks tseremoniaalülesannete täitmisele õpetab vahipataljon välja sõjaväepolitseinikke ja hoiab alal ajaloos väljakujunenud kaardiväelaste põhiväärtusi.

Täpsustatud ülesanded ja ümberkorraldused

Vahipataljoni kaks peamist ülesannet, mis on paika pandud riigikaitse arengukavas, on sõjaväepolitsei allüksuste ettevalmistamine ja tseremoniaalülesannete täitmine. Enne 2014. aasta 1. augustil jõustunud arengukava õpetas vahipataljon välja ka jalaväekompanii suurust üksust.

Sõjaaja allüksuste ettevalmistamise maht on jäänud kokkuvõttes samaks – sõjaväepolitseikompanii ja jalaväekompanii ettevalmistamise asemel jätkab vahipataljon aastas kahe sõjaväepolitseikompanii ettevalmistamist. Lisaks läbivad vahipataljonis ajateenistuse kaitseväge orkestri ajateenijad. Vahipataljoni autojuhtide väljaõpetamiseks on moodustatud eraldi rühmasuurune allüksus ja sõduri baaskursuse läbivad mereväe laevastiku ajateenijad. Kokku saab vahipataljonis aastas väljaõppe kuni 340 ajateenijat.

Vahipataljon kuulub sõjaväepolitsei struktuuri ja vahipataljoni ülem sõjaväepolitsei ülema alluvusse. Personali ettevalmistuse ja teenistuse korraldamise eest vastutab vahipataljoni ülem, teda toetavad sõjaväepolitsei koosseisus olevad personalispetsialistid. Tagala ülesannete

täitmist koordineerib endiselt vahipataljoni staap ja ülesandeid täidab mereväebaas: tagab varustuse, tootlustab, remondib ja hooldab I ja II liini maismaasõidukeid, osutab meditsiini- ja finantsteenuseid.

Toetuse väejuhatuse struktuuriüksused jätkavad vahipataljoni taristu haldamist ja arendamist ning III liini maismaasõidukite remonditöid. Sidealaseid ülesandeid koordineerib ja osutab vahipataljon koostöös mereväebaasi ning staabi- ja sidepataljoniga. Teavitustööd, üldfüüsilist ettevalmistust ja julgeolekualaste ülesannete täitmist korraldab vahipataljon koostöös mereväe laevastikuga.

Ümberkorralduste tulemusena vähendati väeosa teenistujate ametikohtade arvu 70-lt 34-le, see tähendas ühtlasi ülesannete ümberjagamist ning täiendõppe korraldamist juba enne muudatuste rakendamist. Täiendõppe korraldamisega jätkati ümberkorraldusi, kuna ametikohtade vähendamisele lisaks muutus ka ühe kolmandiku ulatuses tegevväelaste isikkoosseis. Väljaõppeülesannete täitmiseks ja sõjaaja ülesannete täitmise tagamiseks korraldatakse igal aastal taseme- ja täiendõppe vähemalt kümnele teenistujale.

Välismissioonidel võimaldatakse igal aastal osaleda kuni kahel tegevväelasel, selle eesmärk on isikkoosseisu järjepidevalt erialaselt täiendada ja ülesannete täitmiseks vajalikke kogemusi saada. Välismissioonidel osalemiseks peab olema läbitud vajalik tasemeõpe ja sõjaväepolitsei erialaõpe. Allüksuste kaupa korraldatakse üks kord kahe kuu jooksul täiendõpet kõikidele tegevväelastele, et säiliks oskus lasta kõikidest väeosa käsitulirelvadest ja anda esmaabi.

Kõige nähtavamad ümberkorraldused on toimunud seoses uue taristu kasutusele võtmisega. Käesoleva aasta märtsi lõpuks paiknes vahipataljon ümber ajaloolisse Miinisadamasse, kus renoveeritud kasarmus on lisaks väljaõppe- ja majutusvõimalustele olemas ka laod ning lisaväärtusena kasarmu akendest mereriigile kohane vaade mereakvatooriumile.

Käesoleva aasta sügiseks on Miinisadama linnakus paiknevate väeosade teenindamiseks planeeritud renoveerida söökla, järgmisel aastal valmib sõidukite remondi- ja hooldushall ning parkla ravisõidukite nõuetekohaseks hoiustamiseks. Kaugemasse tulevikku on kavandatud püstolilasketiiru ja spordirajatiste valmimine.

Kokkuvõttes võib öelda, et tegu on olnud justkui uue väeosa ülesehitamisega.

Vahipataljoni väljaõpe

Ajateenistust, mille pikkus vahipataljonis on 11 kuud, korraldatakse jaanuari- ja juulikutse baasil, see tagab pidevalt üksuse võime oma ülesandeid täita. Sõjaväepolitsei allüksuste väljaõpe jaguneb analoogselt maaväe väeosadega sõduri baaskursuseks, vastavalt valikule eriala- ja nooremallohvitseride kursusteks, seejärel jao-, rühma- ja allüksuse kursusteks.

Tavalisest sõduri baaskursusest eristab teenistus vahipataljonis täiendava nädal kestva aukompanii erialakursuse (AEK) läbimine, mis annab algteadmised ja oskused täita ülesandeid tseremooniatel ja Eesti vabariigi presidendi kantselei ametiruumide auvahtkonnas. Õpitakse vahiteenistuse eeskirju, pärgade asetamist, mastilippude heiskamist ja langetamist, ülesannete täitmist kandelippude ja auvahtkonna toimkondades.

Relvaerialaõppe raames õpitakse täiendavalt tseremoniaalrelvaks oleva M-14 käsitlemist, viiakse läbi laskeharjutusi ja treenitakse tseremooniatel kasutatavaid relvavõtteid ning aupaukude laskmist. Aukompanii drillid toimuvad riviõppe ajal kogu ajateenistuse jooksul ning täiendav väljaõpe ja drill viiakse läbi enne tseremoniaalülesande täitmist.

Sõduri baaskursuse läbivad vahipataljonis veel mereväe laevastiku ja orkestri ajateenijad. Kursuse järel jätkavad orkestrandid teenistust vahipataljonis ja mereväe ajateenijad laevastiku koosseisus.

Sõjaväepolitsei omandab erialaoskusi nooremallohvitseride kursusel, mis alates jaokursusest kestavad ajateenistuse lõpuni ja kus läbitakse kõigepealt jalaväe nooremallohvitseri baaskursus, selle järel jätkatakse erialaõpet.

Sõjaväepolitsei erialaväljaõpe on jagatud kaheks mooduliks. Esimese mooduli ajal omandatakse eraldi ja meeskonnas tegutsemise oskused, teine moodul hõlmab allüksuste eri tasemeid, mille käigus läbitakse eelnevalt jalaväe allüksuste kursused kõikides lahinguliikides ja omandatakse oskused täita ülesandeid nii jalaväe kui ka sõjaväepolitsei koosseisus. Maaväe

väeosadega võrreldes on jalaväe allüksuste drillide maht väiksem.

Sõjaväepolitseikompanii on lahingutoetusüksus, mis koos korrakaitseüksustega osaleb julgeoleku ja kõrgema üksuse olukorratadlikkuse tagamisel, toetab operatsioone ja täidab üksuste vastutusalas liikumisvabaduse tagamisega seotud ülesandeid.

Sõjaväepolitsei allüksus aitab tagada avalikku korda ja sõjaväelist distsipliini, teeb julgestusoperatsioone või eskordib kinnipeetavaid. Nimetatud ülesannete täitmisele vastav on ka väljaõpe. Lisaks vahipataljonis läbiviidavale väljaõppele omandatakse praktilisi kogemusi koos elukutselise sõjaväepolitseiallüksusega ja täiendatakse end koostöös teiste kaitsevägevate ja Kaitseliidu malevatega. Olulisematest koostööpartneritest võib nimetada logistikapataljoni, mereväebaasi ja Tallinna Kaitseliidu malevat.

Sõjaväepolitseiallüksuse väljaõppe lõpetab vahipataljoni tähtsaim õppusega Karujälg, mille eesmärk on hinnata allüksuste taset. Oluline on osaleda kaitseväge õppusel Kevadtorm ja vastavalt võimalustele ka rahvusvahelistel õppustel.

Tseremoniaalteenistus

Taasiseseisvunud Eesti vabariigis taastas tseremoniaalülesannete täitmise Eesti vabariigi esimene president Lennart Meri, kes enne presidendiks valimist töötas suursaadikuna Soome vabariigis. Seetõttu võeti tseremoniaate korraldamisel esialgu aluseks just Soome tseremoniaalüksuste tegevuse põhimõtted.

Eestis alustas tseremoniaalülesannete täitmist Kalevi üksik-jalaväepataljon, kelle esimene suurem tseremonia oli 1992. aastal toimunud Taani kuninganna Margrethe II visiit.

Tolleaegse kaitseväge juhataja kindralmajor A. Einseini käskkirjaga 17. detsembrist 1993 määrati alaliseks aukompaniiks üksik-vahipataljoni A-kompanii, kelle esimeseks ülemaks sai lipnik Sander Kesküla. Algusaastail täitis aukompanii oma ülesandeid taktikalises välivormis, millele

lisandusid valge võõrihm ja valged kindaid. Kompanii relvad olid Hiina päritolu vintpüssid M68.

Spetsiaalsed kolme väeliiki esindavad tseremoniaalvormid valmisid 1998. aastal ja esmakordselt tõmmati need selga Sloveenia presidendi visiidi ajal. Nimetatud tseremoonia oli eriline ka aukompanii ülema jaoks, kes esmakordselt kandis ohvitseri mõõka, mis oli Eesti vabariigi algusajal valmistatud maaväe nooremohvitseri mõök. Tseremoniaalrelvad vahetati president Lennart Mere käsul välja siiani kasutusel olevate Ameerika Ühendriikides toodetud poolautomaatsete vintpüsside M-14 vastu.

2003. aastal läbiviidud struktuurimuutuste järel pataljonis eraldi A-kompaniid enam ei eksisteeri. Tseremoniaalülesannete täitmisel osaleb kogu vahipataljoni isikkoosseis, nii sõjaväepolitseikompanii ajateenijad kui ka vahipataljoni tegevälased.

Tseremoniaalülesanded jagunevad kolmeks: riiklikud tseremooniad, kaitseväe tseremooniad ja Eesti vabariigi presidendi ametiruumide auvahtkond. Riiklikud tseremooniad toimuvad koostöös vabariigi presidendi kantselei, vabariigi valitsuse, välis- ja siseministeeriumiga, kelle kaudu korraldatakse välisriikide presidentide, kuninglike riigipeade, valitsusejuhtide ja -liikmete visiite. Täidetakse riiklike tseremoniaalülesandeid riiklikel tähtpäevadel, näiteks Eesti vabariigi iseseisvuspäeval, võidupühal, leinapäevadel ja matusetalitustel.

Kaitseväe tseremoniaatel osaleb vahipataljon koostöös kaitseväe peastaabi ja kaitseministeeriumiga. Kaitseväe tseremoniaalülesandeid täidetakse välisriikide kaitseministrite, kaitseväe juhatajate ja erinevate riikide ning sõjaväeliste organisatsioonide kõrgemate ohvitseride visiitidega seoses. Kaitseväe tseremoniateks loetakse ka koos tsiviilpartneritega läbiviidud tseremooniaid. Nii on vahipataljon teinud koostööd selliste firmadega nagu AS Jüriöö Park, sõjahaudade hooldeliit, Eesti kergejõustikuliit jne.

Kõige mastaapsem tseremoonia, kus vahipataljon osaleb, on Eesti vabariigi iseseisvuspäeva paraad ja sellega seotud üritused, kus on väljas kogu väeosa isikkoosseis. Vahipataljon osaleb paraadil nii aukompanii kui ka väeosa paraadkompanii koosseisus, täidab tseremoniaaltoimkondade ülesandeid erinevas Eesti paigus ja osaleb paraadi korraldamisel.

Kolmas tseremoniaalülesannete valdkond on Eesti vabariigi presidendi ametiruumide auvahtkonna mehitamine. Selline vahtkond on väljas ööpäev läbi. Tavaolukorras on Kadrioru

vahtkonna põhiülesanne auavaldused ehk Eesti vabariigi presidendi ja tema külaliste relvavõttega tervitamisid.

Vahtkond koosneb vahtkonnaülemast, kes on üldjuhul ajateenijast nooremallohvitser, ja reakoosseisu tunnimeestest. Teenistus kestab kella 19-st järgmise päeva 19-ni ja vahtkonna vahetuse nägemiseks tasub Kadrioru parki külastavatel inimestel koguneda lossi ette platsile pool tundi enne seitset õhtul. Postil on korraka kaks tunnimeest, kelle vahetus kestab kaks tundi. Uus vahetus saabub üldjuhul paaristundidel. Postil olev lahingupaar peab korrektsuse huvides olema sama kasvu.

Auvahtkonna ülesanne on ka lossiesisel platsil lippe heisata ja langetada, sellele lisandub lossi katusele lipu heiskamine presidendi kohaloleku märgiks ja lipu langetamine presidendi välisviisitidel viibimise ajaks. Kogu vahtkond võib kanda kolme väeliigi – maaväe, õhuväe, mereväe – auvahtkonna vormi ning ühes vahetuses kannab kogu meeskond sama väeliigi vormi.

Ajateenijaid, kes on läbinud aukompanii erialakursuse, osalenud 20 korda tseremoonial ja olnud 20 korda Eesti vabariigi presidendi auvahtkonna teenistuses ega ole distsiplinaarkorras karistatud, tunnustatakse Eesti vabariigi presidendi kaardiväe miniatuuriga. Miniatuurid annab üle vahipataljoni ülem.

Kokku osales vahipataljon 2013. aastal kokku 130 tseremoonial, millest aukompanii koosseisus toimus 52 tseremooniat. 2014. aastal osaleti 142 tseremoonial, millest aukompanii koosseisus toimus 45 tseremooniat. Tseremoniaalteenistus ei ole vahipataljonile vaid riviteenistus, vaid see kannab väeosa identiteeti ja ühendab kaardiväelasi, kes on kogu riigi visiitkaart.

Tulevikust

Et mahukad ümberkorraldused on vahipataljoni isikkoosseisule ja teenistujatele tähendanud intensiivset teenistusperioodi, on käesoleva aasta üks eesmärk nii-öelda töörahu saavutada. Ülesannete ümberjagamine on üle vaadatud ja täiendatud koosseis saab keskenduda väljaõppe läbiviimisele ning arendamisele.

Kõige suurema tööna ootab vahipataljoni ees sõjaväepolitsei õpiku koostamine ja olemasolevate õppematerjalide ülevaatamine. Koostööd jätkatakse elukutselise sõjaväepolitseiga, teisel poolaastal asutakse ette valmistama käsivõitlusinstruktooreid ja selleski valdkonnas püütakse teadmised instruktori käsiraamatuks vormistada. Käsivõitlus on sõjaväepolitsei elementaaroskus, mis parandab sõduri enesetunnet ja suurendab enesekindlust.

Tegeväelaste ja ajateenijate laskeoskuse väljaõppe tõhustamisel jätkatakse koostööd KVÜÕA lahingukooli tegeväelastega, selle eesmärk on taktikalise laskeoskuse ja relvakäsitsemise tõhustamine.

Kaitseväe jaoks on oluline uue rivimäärustiku koostamine lõpule viia. Riviõpe on valdkond, kus vahipataljon peab olema tasemel. Seega püütakse ka siin initsiatiivi üles näidata ja riviõppe metoodikat ja tseremoniaalvaldkonda edasi arendada.